

POETSKI IDENTITET KOROMANOVE PJSNIČKE KNJIGE *BIT ĆU NEGDJE* U KONTEKSTU RAZVOJA NJEGOVE PJSNIČKE TRADICIJE

<https://doi.org/10.47960/2831-0322.2023.2.27.49>

Sažetak

Recepcija Koromanove poezije tijekom posljednjih šest desetljeća mijenjala se zbog čitateljskih navika, ukusa vremena, utjecaja određenih pjesničkih škola, uniformiranosti kritičkoga promišljanja, udaljenosti od matične hrvatske književnosti i složenih kulturno-političkih prilika te se kretala od percepcije Koromana kao zavičajnoga pjesnika do suvremenih čitanja koja bacaju svjetlo na Koromana kao metafizičkoga pjesnika.

Dosadašnja istraživanja Koromanove poezije mogu se podijeliti na ona koja sustavno pristupaju njegovoj poetici nastojeći u njoj prepoznati osobitosti u jezičnome i versifikacijskome smislu te ona koja se njegovim pjesničkim djelom bave prigodno u obliku književnopovijesnih oglada, predgovora i članaka za dnevne tiskovine i časopise, no sva potvrđuju da se Koromanova poetika afirmirala kao jedinstvena cjelina u jezičnome i versifikacijskome smislu.

*Godine 2017. Koromanov pjesnički opus sabran je u ediciji koja objedinjuje do tada objavljenih 12 pjesničkih knjiga s pjesmama neuvrštenima u zbirke koje su tiskane u časopisima i drugim publikacijama, prateći vremenski slijed njihova nastanka. Čitateljsko iskustvo posljednje pjesničke knjige *Bit ću negdje*, objavljene 2022. godine, ispituje autorovu korespondenciju s vlastitim opusom i istražuje Koromanovu poetiku u kontekstu aktualnoga trenutka te uspostavlja veze koje mjere njezine promjene i usložnjavanja, posebice onih u ranijim zbirkama ovjerenih pjesničkih mjesta koje autor iznova rekreira u recentnoj knjizi pjesama. Rad istražuje Koromanove pjesničke postupke koji ili potvrđuju organ-*

LJILJANA HERCEG*

Pregledni članak

Review article

UDK: 821.163.42(479.5).09

Koroman V.

Primljeno: 22. ožujka 2023.

dr. sc. Ljiljana Herceg,
Ljubuški, ljiljanaantu-
novic@yahoo.com

sko jedinstvo s vlastitom literarnom tradicijom ili negiraju njezine poetske kanone, što naposljetku daje bolji uvid u recepciju njegove poezije.

Ključne riječi: *Koroman; identitet; opus; recepcija; tradicija.*

Uvod

Zbirka pjesama *Bit ću negdje* trinaesta je pjesnička knjiga Veselka Koromana¹ objavljena 2022. godine. Filozofska refleksivnost cjelokupnoga autorova opusa, pa tako i posljednje zbirke pjesama, ogleda se u kontemplativnim razmatranjima lirskoga subjekta koji promišlja o smislu života tragajući za duhovnim načelima. Nastojeći se od prolaznosti otrgnuti pjesničkim djelovanjem, Koromanovo pjesništvo artikulira univerzalna pitanja o čovjekovoj fizičkoj egzistenciji i metafizičkoj vječnosti, a njihova trvenja dovode do kolebanja, rezignacije i duhovne atrofije, ali i ekstatičnih zanosa i istinske radosti lirskoga subjekta.

Prve dvije pjesničke zbirke, *Grad prema sjeveru* i *Crne naranče*, početna su razvojna faza autorova opusa obilježena složenom metaforičnošću pjesničkoga iskaza koji semantičku arhitekturu pjesničke slike gradi od autohtonih znamenja hercegovačkoga krajolika. U zbirdama koje potom slijede, *Knjizi svanuća*, *Svjetiljci od trnja*, *Sjaju i rani* i knjizi *Na tom svijetu*, zapaža se sklonost poetici koja korespondira s nadrealističkim zasadama. Arhetipski zavičajni motivi u njima nadilaze regionalne okvire i prerastaju u univerzalna znamenja svijeta i života. Pjesnički govor karakterizira jezična redukcija, hermetična sintaksa i naglašena mobilizacija grafostilističkih postupaka. Leksička atonalnost tih knjiga nudi osobit kontekst koji omogućuje aktiviranje i nejezičnih kodova. Hugo Friedrich će u djelu *Struktura moderne lirike* reći da je „moderno pjevanje samo bilježenje slutnji i slijepih eksperimenata“².

Zbirke treće razvojne faze *Dok vlada prah* i *Zeleni se što je bilo* konstituiraju pjesničko razdoblje koje odlikuje mitsko-kozmički doživljaj života i svijeta. Ove se dvije knjige još izraženije nego zbirke drugoga razvojnog ciklusa

¹ Koromanov pjesnički opus tvori 512 pjesama objavljenih u trinaest knjiga poezije – *Grad prema sjeveru* (1957.), *Crne naranče* (1965.), *Knjiga svanuća* (1967.), *Svjetiljka od trnja* (1971.), *Sjaj i rana* (1975.), *Na tom svijetu* (1977.), *Dok vlada prah* (1986.), *Zeleni se što je bilo* (1989.), *Na dan svega* (1997.), *Sok od velebilja* (2001.), *Stariji od vremena* (2008.), *Ja, putnik* (2014.), *Bit ću negdje* (2022.) – uključuje i pjesme neuvrštene u zbirke koje su tiskane u časopisima i drugim publikacijama.

² Hugo Friedrich, *Struktura moderne lirike*, Stvarnost, Zagreb, 1969., str. 152.

priklanjaju jezičnoj redukciji. Krajnje se eliptičnim pjesničkim govorom sažimaju sva dotadašnja pjesnička iskustva i transformiraju u jedinstveno mit-sko iskustvo čovječanstva. U apodiktičnoj potrazi za odgovorima Koroman artikulira univerzalna pitanja o tvarnosti i transcendentnosti, materijalnosti i duhovnosti, prolaznosti i vječnosti, a sudar tih perspektiva događa se na području poezije koja postaje poligonom za ontološka previranja.

Koromanov je pjesnički narativ u pjesničkim knjigama posljednje razvojne faze, zbirka *Na dan svega*, *Sok od velebilja*, *Stariji od vremena*, *Ja, putnik* i *Bit ću negdje* obilježen problemom rasapa čovjekova spoznajnoga uporišta na opipljivu fizičku poziciju i onu drugu, metafizičku, koju je u njezinoj cjelovitosti moguće samo naslutiti, a koja se sve permanentnije manifestira kao religiozno očitovanje subjekta.

Dihotomija tvarnosti i duhovnosti u predmetnome sloju Koromanove poezije nakon dominacije motiva vezanih za prirodu, tijelo i tjelesnost u prvim pjesničkim knjigama ogleda se i u propitivanju prolaznosti koja se, kako se Koromanov pjesnički opus razvijao, sve češće javlja kao osnovna pjesnička zaokupljenost, a vrhunit će u posljednjemu razdoblju pjesničkoga opusa u kojemu je evidentan otklon od tjelesnih klonuća i putenih htijenja te zaokret prema duhovnosti koja će se, nakon fizičkih manifestacija, sve više transponirati u duhovne i metafizičke sfere.

1. Kompozicijska načela Koromanovih pjesničkih knjiga

Koromanov akribičan pristup kompoziciji pjesama, ciklusa i zbirka upućuje na težnju za poetskom strukturom koja odražava autorovo misaono tražanje za cjelovitošću. Već od druge pjesničke knjige pjesniku je svojstven postupak okupljanja pjesama u cikluse unutar zbirke što će utjecati na njihovo strukturalno učvršćivanje. Knjiga *Sok od velebilja* (2001.) organizirana je u dvanaest ciklusa nazvanima po znacima Zodijaka, naznačenima odgovarajućim piktogramima i imenima apostola, dok je zbirka koja slijedi poslije nje, *Stariji od vremena* (2008.), podijeljena u deset ciklusa čiji naslovi parafraziraju *Dekalog*. Na homogenost cjelokupnoga opusa ukazuje komplementarnost pojedinih stihova nekih pjesničkih knjiga s cjelinama kasnijih ostvarenja. Pjesma *Sedmi travnja 1990.*, prvi put objavljena u *Večernjem listu* 1991. godine, a komponirana u zbirku *Na dan svega* (1997.), završava stihovima: „Star sam

kao želja. / Stariji od vremena.“ Posljednji stih pjesme potom će biti naslovom zbirke tiskane 2008. godine koja slijedi nakon knjige *Sok od velebilja* (2001.), što upozorava na interakciju između iskaznih modaliteta čije oblike pjesnik opetovano aktivira na različitim razinama pjesničkoga govora te organski povezuje cjeline koje su kronološki dispartatne učvršćujući opus u njegovoj slojevitosti i cjelovitosti.

Metodičnost i minucioznost Koromanova pristupa kompoziciji potvrđuje se i u knjizi *Bit ću negdje*. Naslov prve pjesme *Jedan* ukazuje na kronološko mjesto u zbirci. Naziv njezina prvoga ciklusa *Plahi sjaj* sadržan je u stihu pjesme *Ne ljute se stvari na me*, pjesma *Na početku* nosi isti naslov kao i pjesnička cjelina prethodne zbirke *Ja, putnik*. Naslov drugoga ciklusa iterativno se pojavljuje u posljednjemu stihu pjesme *I kad bilo ga ne bi*. Pjesma *Stotinu* stihom „s puta, ipak lijepog“ upućuje na ciklus u koji je inkorporirana, kao što i pjesma *Jednom u tjednu* završava stihom „nježniji od sna“ što je ujedno i naslov ciklusa. Ovakav obrazac u različitim varijacijama sustavno je razvijen do posljednjega dvanaestog ciklusa.³

Kompozicijski sklad knjige *Bit ću negdje* u kojoj se svaki od dvanaest ciklusa sastoji od tri pjesničke cjeline na simboličkoj ravni, osim što demonstrira pomnu brigu za strukturalnim jedinstvom, nedvojbeno potvrđuje i biblijsku simboliku brojeva koja pak upozorava na misaone težnje cjelokupne zbirke. Dvanaest ciklusa zbirke numerički signalizira broj prethodno objavljenih pjesničkih knjiga, a nazivi nekih cjelina revitaliziraju naslove iz ranijih zbirka što ovjerava koherentnost Koromanova pjesničkoga djela koje se recipijentu nudi u partiturnoj i misaonoj cjelovitosti.

³ Pjesma šestoga ciklusa *Svakih sedam godina* završava stihom „na dočetu tvarnog“, kako je naslovljen i ciklus kojemu pripada. Stih „pred zelenilom njegovim“ iz pjesničke cjeline *Ukazalo se meni* ujedno je i naslov ciklusa. Sedmi ciklus *Usred tame koja svijetli* (prva pjesma ciklusa *Doista* sadrži isti stih), u fusnoti ukazuje na naslov iz zbirke *Na dan svega*. U stihove pjesme *Doista* inkorporiran je naslov ciklusa *Usred tame koja svijetli*, a autor upozorava da pjesma nosi isti naslov kao cjelina zbirke *Na dan svega*, što verificira organsku isprepletenost Koromanova opusa i nerazdvojivost njegovih elemenata. Pjesma *Na svršetku lipnja* ima stih „s vitica u travi“, kako glasi i naslov ciklusa kojemu pripada, dok pjesma *Uskoro* stihom „mi ćemo doći onamo“ upućuje i na naslov toga ciklusa. Naziv ciklusa *Lijep, veseo, živ netko* pojavljuje se i u pjesmi *Iz ničega*. Deseti ciklus nosi naslov *Glas koji čujem* kao i jedna njegova pjesma, što je slučaj i s posljednjim ciklusom *Bio sam negdje* koji istoimenom pjesmom zatvara cijelu zbirku.

2. Priroda kao princip materijalne i duhovne emancipacije

Tragajući za smislom života, lirski se subjekt u pjesmama Veselka Koromana priklanja prirodi u kojoj prepoznaje sinkretizam tjelesnoga i duhovnoga predočenoga odnosom čovjeka i tvarnoga svijeta manifestiranoga elementima iz prirode. Koromanova poezija verbalizira rastakanje racionalnih domena života i njihovu interpelaciju u eterične nadiskustvene dimenzije. Pjesničke slike kojima je posredovano takvo iskustvo u prvim knjigama poezije slike su prirode i motivi žene koja antropološkom nužnošću u realitetu zbilje katalizira subjektive težnje da iz pozicije tvarnoga svijeta, posredovano medijem tijela, doživi transcendentalno iskustvo. Žena u Koromanovim pjesmama nije samo identifikator fizičke dinamike, ona pokreće poluge koje ljubavni zanos lirskoga subjekta uzdižu u sfere duhovnosti. Žena kao simbol inkarnacije praiskonskoga tjelesnog impulsa u ranim se pjesničkim ostvarenjima na inherentan način veže za prirodu i njezine fenomene kao generator i sublimat fizičkih i spiritualnih aspiracija lirskoga subjekta. Ona je most između erosa koji označava dimenziju biološke egzistencije i tanatosa koji poništava njezinu materijalnu determiniranost i transcendiraju je u metafizičke sfere (*Vizija raja*, *Napusti me volja*, *U sjeni tamarisa*, *Smilje na južnom horizontu*).

Doživljaj žene u Koromana je u prvim zbirkama pjesama vezan za ekstatičan doživljaj tjelesnosti, a ne kao majčinska ili sakralna figura. Takve se biblijske reference sporadično razvijaju u kasnijim knjigama poezije pa u cjelini *Dok sam na putu* iz pjesničke zbirke *Sok od velebilja* subjekt iznosi pojedinosti začudnoga susreta s nepoznatom ženom. Njezine značajke nedvojbeno asociraju na Blaženu Djevicu Mariju stavljajući pjesnički iskaz u kontekst kršćanske mitologije. Spomenuti prilog konstanta je jezičnoga fonda i posljednje pjesničke knjige *Bit ću negdje* te se njegovo višeznačno semantičko polje aktivira i u pjesničkome govoru cjelina *Moje kosti* („Dok su bile / trajala je zima.“), *Prah sam* („Dok ne baciš oči mi žive“), *Svakih sedam godina* („Dok još umro nisam“), *Čas je* („Dok odlučiti mogu“) i *Bio sam negdje* („Dok me bilo nije“).

Nakon početnih pjesničkih faza Koromanove poetske preokupacije posvećena će apstinirati od motiva žene i tjelesnosti nakon čega će autor apostrofirati narav prirode kao korektiv subjektiva defetizma. Najčešće se njezina znamenja mediteranske provenijencije etabliraju kao instrument fizičke identifikacije

lirskoga subjekta te kao manifestacija života koji se opire prolaznostima materijalno determiniranih pojava. Zelena boja od prvih je pjesničkih knjiga simbol njezine fundamentalne snage. U pjesmi *Možda je kora borova i slana* koja pripada zbirci *Knjiga svanuća* subjekt će pozvati „na sijevanje zeleno da odemo“, pokazujući da priroda kao manifestacija fizičke stvarnosti ima izravne dodire s metafizičkim sferama. I u pjesničkim fazama koje su koloristički izrazito određene bjelinom, zelena boja ne će potpuno izostati pa će se pojaviti u nazivu pjesničke knjige *Zeleni se što je bilo*. Minijatura *Gle* preuzima naslov knjige i zelenu boju stavlja u kontekst koji u dodiru s manifestacijom svjetlosti priziva srodne asocijacije obnavljanja i trajanja života: „Zeleni se / što je bilo. // Nakon munje, / djetelina.“

I zbirka *Bit ću negdje* unosi zelenu boju na vizualni plan u naslovu ciklusa *Pred zelenilom njegovim* kao odliku elementarne snage svijeta koja izbija iz prirode. Čak je i naslov ciklusa u konkordanciji sa semantičkim i sintaktičkim razinama iskaza ranijih pjesničkih ostvarenja. Pjesma *Ukazalo se meni* razvija kozmičke motive sluteći vječnost u cikličkom obnavljanju prirode. U najbližem je srodstvu s pjesničkom cjelinom *Južno drvo* iz knjige *Sok od velebilja* u kojoj je stablo tilovine arhetipsko drvo života zasađeno na geografski prostor pjesnikova zavičaja („Tila, tilovina žuta, gleda / kako idem, kako ću otići nekamo, / još jednom, iz dvorišta svog.“). Motiv stabla u dvorištu koje svojom grandioznom pojavnošću nadilazi subjektovu neznatnu fizičku poziciju u spomenutim cjelinama markira jedinstvo subjekta i stabla na biološkoj ravni kao iskaz jedinstva čovjeka i prirode, a semantička polivalentnost pjesničke slike upućuje na neprekidno obnavljanje koje nadilazi fizičku klasifikaciju i ekvilibrira materijalnu i spiritualnu sferu života:

Jedno, gle samo jedno
drvo na svijetu. Ovdje,
ispred kuće moje, gdje
rasla su drveta mnoga,
kao i tamo, dokle prostire
se zemlja, svuda oko vas.

(*Ukazalo se meni*)

Drvo se kao motiv u Koromanovu pjesništvu javlja od prve pjesničke knjige (u pjesmi *Običan čovjek* lirski subjekt je *iza jasena*, iza svih fizičkih pojavnosti, i iznad njih, traži odgovore na iskonska pitanja uzdižući se u sfere

transcendentalnoga što ukazuje na potrebu da se razotkriju tajne skrivene iza i iznad fizičke determiniranosti i spoznajne ograničenosti čovjeka: „Iza jasena mjesec i ja. / Rosimo.“ U pjesmi *Drvo na gori* kojom završava pjesnička knjiga *Na tom svijetu* lirski subjekt iz perspektive jablana na gori, iznoseći genezu svoga razvoja, izražava duboko ukorijenjenu ideju da je iz agonije rađanja došao na život koji neumitno ide svomu kraju: „U danima dok se jablan suši, / gledajući objektivno, / sedam puta ljepši je gnoj tame / iz koje dolazi / od bjeline vjetra / u koji će“).

Priroda je i u posljednjoj pjesničkoj knjizi polazište za ispitivanje materijalnih i spiritualnih paradigmi, a autohtona se mediteranska znamenja etabliraju kao manifestacija života u svojoj inicijalnoj formi. Tako će se u pjesmi *Ne ljute se stvari na me* naći motivi paprati i vode, u pjesmi *I kad bilo ga ne bi mora*, vjetra i šume, rijeke i mora u pjesmi *Kapi kišne*, sunca i smokve u pjesmi *U jutru ovom*, motiv leptira u cjelini *Bježeći od mene*, motiv lipe u pjesničkoj cjelini *Jednom u tjednu*, kiše u pjesmi *Brzo*, trave u pjesmama *Na svršetku lipnja* i *Zašto mislim* te motiv mrava u pjesničkoj cjelini *Uši biljne*, dok osmi ciklus zbirke nosi naslov *S vitica u travi*. Cjelina *U svijetu koji vidim* afirmira ideju da je priroda izdvojena iz determinističkoga okvira fizičke egzistencije:

Nijedno drvo nije navilo sat,
postavilo straže.
Prostor čuva njega, odovud,
odonud, sa svih strana.

Od bliskoga više onaj u daljini,
koji nigdje nema kraja.
Pa je vječan.
Kao vječnost što ga daje.

(*U svijetu koji vidim*)

U Koromanovu pjesničkome iskazu od samih je početaka zamjetna fiksacija mikroelementima pa će se u svim pjesničkim fazama javljati minijturni oblici animalno-floralnoga inventara i prirodnih pojava kao što su lišaji, kupine, zova, prašnici, vjeverice, ježevi, puževi, inje, pijesak. Tako je primjerice u pjesmi *Doba jedne pahuljice* iz knjige *Svjetiljka od trnja* pahuljica minorizirani prikaz lirskoga subjekta koji se postupkom parcijalizacije u predmetnome sloju pjesničke cjeline transponira u neznatnu komponentu koju raznosi

životna sila, dok pjesma Čestice gotovo diskurzivno prikazuje elementarnu rastvorenost svijeta na rudimentarne praelemente vjetra, kiše, prašine. Tako će se i u pjesmi posljednje knjige *Uši biljne* na motivskome planu pojaviti insekti, biljne uši i mravi kao vitalni dionici životnoga ciklusa koji crpeći „rosu mednu“ ispijaju eliksir života: „Miljenici moji, zvijeri male. / Kojima svjetlost neka je blaga.“

Lirski subjekt u Koromanovim pjesmama izriče sumnju u koegzistentnost vlastitoga entiteta jer poredak stvarnoga svijeta na njega djeluju subverzivno pa traži strategiju koja može otkloniti egzistencijalističku tjeskobu i skepsu, a pronalazi je u prirodi kao ishodištu vlastitoga fizičkog kriterija.

3. Obilježja predmetnoga svijeta Koromanovih pjesama

Metafizičko se u pjesmama posljednjih pjesničkih knjiga Veselka Koromana sve plauzibilnije razotkriva kao religiozno utočište lirskoga subjekta koji promišlja i prosuđuje svoj kršćanski svjetonazor, što potvrđuju i pjesme zbirke *Bit ću negdje: Na početku, Gdje si više, Prah sam, Ukazalo se meni, Pričao bih s tobom, Munja nakon munje i Bio sam negdje*.

Miroslav Palameta će, govoreći o naslovima ciklusa knjige *Stariji od vremena*, istaknuti da su konvencionalne invokacije božanskoga bića zamijenjene inventivnima kao *onaj koji se zaziva imenom svega, stvari prekrasne, svirač nevideni, tajna, zvijezda kojoj i ne treba ime*. Osobito je ekspresivno zazivanje uzvišenog bića *ružom* u završnici pjesme *Od vremena do vremena* po kojoj će mnogi pamtili cijelu zbirku,⁴ zaključuje Palameta. Pjesme ove knjige intenzivno razvijaju motive biblijsko-kršćanske provenijencije (*Uistinu, Hodajući naokolo, Ništa ne tvrdim, Kad imao sam u sebi, Kad bih čuo odnekle*). U pjesmi *Uistinu* prisutna je svijest o ljudskoj ograničenosti i nesavršenosti naspram Božje svemoći, koju pjesnik zaziva *stvarima prekrasnim*: „Moj jezik neka govori što može, / i neka mu to, ako milost znate, / stvari prekrasne, bude oprošteno.“ Pjesma *Kad bih čuo odnekle* razvija misao lirskoga subjekta o ograničenosti vlastitih kapaciteta i nedostatku čvrstoga epistemološkog uporišta

⁴ Usp. Miroslav Palameta, „Književno stvaralaštvo Veselka Koromana: Najizvorniji pjev u hrvatskoj poeziji druge polovice XX. stoljeća“, u: Veselko Koroman, *Pjesme*, prir. Miroslav Palameta, Hrvatska književnost Bosne i Hercegovine u 100 knjiga, br. 53, Matica hrvatska u Sarajevu – FMC Svjetlo riječi, Sarajevo, 2014., str. 28.

koji ga dovodi u subordinacijski položaj naspram bića u pjesmi nazvanoga „svirač nevideni“. Sličnu misao implementira i pjesma *Kad imao sam u sebi* u kojoj subjekt ispovijeda pronađenu vjeru u vrhunaravno biće koje naziva „tvorcem događaja u dolini“. I pjesme pjesničke knjige *Ja, putnik (Ti koji si nevidljiv, Ti, Ne mogu reći, Kad smisla ne bi imali, Je li privid)* upućuju na čitanje u kontekstu traganja za spiritualnim autoritetom u kojemu se izvan okvira materijalne egzistencije ostvaruje čovjekova punina i smisao. Tako je pjesma *Ti, koji si nevidljiv* ističe subjektovu duhovnu entropiju u hipokorističkome zazivu „dragi, pomoz!“ čime je significirana njegova predanost i vjera da je konačni cilj čovjekova putovanja duhovna stvarnost koja se može naslutiti i u zemaljskome vremenu. U pjesmi *Ne mogu reći* lirski subjekt uzvišeno, vječno i beskrajno biće naziva „zadnje čega ima igdje“ elaborirajući takvim nazivom da nedokučiva božanska transcendencija nadilazi svako ljudsko poimanje.

Pjesnička zbirka *Bit ću negdje* seriozno razvija religiozno-kozmičke teme najavljene u prethodnim zbirkama. Aspekt sakralnosti ove knjige negdje se pojavljuje eksplicite (u pjesmama *Ukazalo se meni* i *Bio sam negdje* na takav postupak upućuje zaziv „Bože“, u pjesmi *Munja nakon munje* stihovi „o jednom što hodao je po vodi“ i „vratio se iz mrtvih“ decidirano rekreiraju novozavjetnu kršćansko-biblijsku mitologiju, dok cjelina *Na početku* koja detronizira privid duhovne čistoće i prokazuje ljudsku kompromitaciju grijehom nedvosmisleno usmjerava na kršćansku liturgijsku praksu nazivom „Otac moj“), a negdje je zaogrnut u kontemplativni plašt metafizičkoga problema bitka, kao u cjelinama *Stotinu*, *Glas koji čujem*, *Gdje si više*, *Prah sam*, *U svijetu koji vidim* i *Iz ničega*.

Religiozne reference pjevanja u pjesmi *Stotinu* iskazane sintagmom *stvođenje drago* ukazuju na postojanje metafizičkoga impulsa koji će afirmirati subjektovu svrhovitost u vječnosti:

To govorim onome što bi,
 nježan, kad stigne vrijeme,
 ćutjeti se mogao odgovornim
 za me.

Stvorenju dragom koje će
sutra poletjeti za mnom,
s puta, ipak lijepog,
odovud – onamo.

(*Stotinu*)

Sinestezijom čula u cjelini *Glas koji čujem* subjekt naslućuje apsolutno biće koje se manifestira svim dionicima života jer mu imanentno pripadaju. Sintagma „plavi jek“ kojom ga imenuje usklađuje vizualno-akustični spektar čula gdje je plava boja oznaka božanske kozmičke protežnosti, a zvukovna komponenta implicira snagu koja vehementno proniče u dubine svih bića i pojava kao jedina trajna i istinska vrijednost:

Pun je daha iz nebesa prvih.

Lišće na gori i samoća
blaga prepoznaju njega.

I rumene se pred njim.
Jer on je plavi jek.

(*Glas koji čujem*)

U cjelini *Gdje si više* subjekt retoričkim upitom izriče nužnost da spozna Onoga koji izmiče racionalnoj doktrini nastojeći da ga imenovanjem („ime vječno“) svede u okvire svojih ograničenih epistemoloških mogućnosti:

Što ne dođeš k meni sada?

Da ti naslov noćas
dadnem, ime vječno.

(*Gdje si više*)

Prah sam je pjesnička cjelina u kojoj subjekt konstatira vlastitu neznatnost, ali i potrebu da se približi visinama duha: „Ali budni, koji leprša, / i pjevuši“. Svjestan je da se božansko nalazi daleko od njegovih duhovnih ponora pa ga zaziva imenom koje signficira čežnju za srećom kao najvećim dobrom i ciljem ljudskoga djelovanja: „ti, što si bez tuge“, dok ga u cjelini *U svijetu koji vidim* uzvisuje iznad postulata prirode i svijeta: „onaj u daljini, / koji nigdje nema

kraja. Pa je vječan.“ U pjesma *Iz ničega* subjekt, pak, osvještava osobnu poziciju zamračenja duše stavljajući je u antitezu s transcendentnim ustrojstvom kojega u svojoj duhovnoj minornosti ne može dokučiti:

Izveo me lijep, veseo,
živ netko.

Taj što sada ipak hoće
da po meni ovdje ruju
boli tvarne.

Jakost čiju smrtnik ne zna.
Niti ikom reći može
sućut cijelu.

(*Iz ničega*)

Pjesme *Na početku*, *Ispod sunca* i *Jedan* razvijaju kozmičke teme iz prethodnih pjesničkih knjiga. Naslov pjesme *Jedan* u kontrapunkt postavlja personalitet pojedinca naspram kvantitativne nepreglednosti kolektiva („bez posljednjeg“), a svaki je pojedinac entitet *s vlastitom duhovnom kompozicijom*, jedinstven i neponovljiv u zajedništvu s nemjerljivim mnoštvom:

I s njim ostali.

Bez posljednjeg.

Toliko je, dušo,
tih svemira.

(*Jedan*)

Dijalektika tvarnoga i spiritualnoga u stalnom su prijeporu zbog subjektivih nastojanja da vlastite duhovne potencijale ispuni u njihovoj punini. Težeći za združivanjem s transcendentalnim centrom prolazi kroz iskustvo suočavanja s prolaznošću pa su brojne pjesme (*Prah sam*) i ciklusi (*Na dočeku tvarnog*) temeljeni na motivima koji designiraju relativnost i krhkost njegova fizičkoga bića. U pjesmi *Prah sam* ta se hipoteza potvrđuje sintagmom „tvar je mrtva“, u pjesmi *Iz ničega* stihovima „da po meni ovdje ruju / boli tvarne“, a

nestalnost i promjenjivost materijalnoga u pjesmi *Svakih sedam godina*: „Izmijenjeni se u nama, vele, / nepovratno, i čestica najmanja, / ovo što je tijelo naše.“

S druge, pak, strane apologija duhovnosti u pjesničkim cjelinama *Doista*, *Uši biljne* i *U svijetu koji vidim* različitim modifikacijama denotira motiv svjetlosti, kao i naslovi pjesme *Munja nakon munje* te ciklusa *Plahi sjaj* i *Usred tame koja svijetli* zagovarajući afirmaciju duhovne cjelovitosti i punine. Naslov pjesme *Munja nakon munje* korelira sa stihovima pjesme *Gle* iz zbirke *Zeleni se što je bilo*: „Nakon munje, / djetelina.“

Motiv svjetlosti pokazat će se vitalnom sastavnicom u dekodiranju Koromanova pjesničkoga govora. U nastojanju da pjesnički govor zaodjene u izvorne senzacije, Koroman će posegnuti za bojom. *Bijela vlas*, *Igraju svjetlosti*, *Dozivanje svjetla*, *Balada o svitanju*, *Samo sjaj*, *Plamen i kolijevka*, *Srce moje plete svijetli klas*, *Bijele radosti*, *Eksplוזija svjetlosti*, *Zrenje svitanja* i *Češljevi*, sjaj trunja u zupcima neke su cjeline ranijih pjesničkih knjiga koje svjedoče o ubikvitetu bijele boje, svjetlosti, sjaja i njihovih vizualnih manifestacija. Osobito su prisutne u zbirkama *Knjiga svanuća*, *Svjetiljka od trnja* i *Sjaj i rana* koje i u naslovom upućuju na metafizičke težnje lirskoga subjekta. Ti motivi prisutni su i u posljednjoj zbirci poezije (pjesnička cjelina *Ne ljute se stvari na me* završava sintagmom *plahi sjaj*; pjesma *Nadžena riječ* stihom „zasvijetlilo je vrijeme“ ukazuje na vječnost koja se nalazi „iza prhlih tvâri“, „iza“ racionalne dimenzije vremena i bitka; u cjelini *Novi um* subjekt promišlja o vlastitoj duhovnoj egzistenciji „u sjaju / s gora nepoznatih“; dok cjeline *Uši biljne* i *U svijetu koji vidim* završavaju motivom svjetlosti koja je inkarnacija emfatične božanske beskrajnosti).

Pjesnička cjelina *Bježeći od mene* postupkom oneobičavanja u stihu „o noći, svjetlo moje“ naglašava suprotstavljenost svjetla i mraka kao metaforu ljudske ambivalencije i raspolučenosti između fizičkoga i duhovnoga počela, blisko stihu „usred tame koja svijetli“ u pjesmi *Doista*:

Zato,
usred tame koja svijetli,
ipak, veseo sam.

Samo slutnju suzbit
 ne znam
 da u sebi cijelom sjat ću
 kada mine magla ova.

(*Doista*)

Koromanov osobni mit inkorporiran je u njegov pjesnički mikrokozmos kao supstrat poetske arhitektonike dajući njegovu diskursu osobitu vizuru pa će nerijetko stihovi i naslovi cjelina sublimirati autorovo individualno iskustvo koje čitatelj dekodira kao univerzalno iskustvo čovjeka. Pjesme *7. travnja 1990.* (Veselko Koroman rodio se 7. travnja 1934.), *Ako ovdje što čujem, Dok bijah dijete, Govori mi Ivan, Dragi Bože, Dok jesam, Dišem brzo, Od vremena do vremena, U ljetno podne, Upitao sam ga, Nisam ozdravio, Dok snijeg je, dubok, Legao na bok* i *Bez imena* sugeriraju takav kontekst koji će vrhuniti u posljednjim zbirka *Stariji od vremena, Ja, putnik* i *Bit ću negdje*.

U pjesmi zbirke *Sjaj i rana*, cjelini *Miris vječnosti*, autoreferencijalna se obilježja iščitavaju iz aluzija na godine tekućega vremena pjesnikova realiteta pa će lirski subjekt ispovjediti vlastite duhovne krize: „Jedanaestog srpnja / tisuću devetsto šezdeset sedme / grcam tako pred spavanje, / žudeći spas“. U pjesničkoj cjelini *Taj sam, taj* iz pjesničke knjige *Na dan svega* iz subjektova sjećanja izronit će pjesnikovi majka i otac kao fantazmagorična vizija koja mu se ukazuje kao zov iz duhovnih predjela podsjećajući ga na vlastitu samoću: „Moja je majka iza rijeke, / otud, jedna Matija. Neki Mate, / što ga više nema, bio je ovdje“.

Pjesma *Stotinu* u posljednjoj zbirki *Bit ću negdje* temelji pjesnički iskaz na pjesnikovu biografskome narativu:

I sedamdeset pet centimetara
 prostora zemaljskog potrebno
 je meni da ispružim se do
 kraja u kolijevci posljednjoj.

(*Stotinu*)

I u cjelini *Svakiš sedam godina* u stihovima „Prisjećam se toga u travnju / dvije tisuće devetnaeste, / kada iza mene je godina prva / razdoblja trinaestog u životu mome. // Dok još umro nisam, kako vidite, / jer govorim o tome dišući“ razotkriva se lirski subjekt ako autorov alter ego, kao i u pjesmi *Munja*

nakon munje u stihovima: „I ovo mjesto u svemiru. / Moji Radišići. // Gdje čuo sam o jednom što / hodao je po vodi, tamo, / iza krajeva na istoku.“ Zavičajna podloga koja se u ovoj pjesmi konstituira kao pjesnikovo matično zemljopisno ishodište samo je vizualni identifikator njezina predmetnoga sloja koji je polazište za aktualiziranje ontoloških i egzistencijalnih aspekata koji su u središtu zanimanja Koromanova pjesništva od njegovih prvih poetskih istupa.

4. Koromanova preokupacija pjesničkim mogućnostima jezika

Istražujući mogućnosti pjesničkoga govora, Koroman originalnim i neočekivanim vezama među leksemima obrazuje asocijativne i metaforične verbalne predmete kojima nastoji izreći istine o životu, svijetu i čovjeku, koliko god su takvi pokušaji predodređeni za neuspjeh zbog ograničenosti samoga jezika da ponudi odgovore na iskonska čovjekova pitanja. „U nastojanju da ovlada jezikom ne bi li prevladao kompleks nijemosti pred stvarnim i postojećim, Koroman daje dovoljno povoda i za krajnje zaključke kako je posrijedi ‘pjesnik jezika’⁵, istaknut će Vlatko Pavletić, dok će Ante Matijašević za sve Koromanove pjesme reći da su osebujna povijest nemoći jezika, ali ujedno i izlog njegove moći da se ta nemoć kaže,⁶ što potvrđuju i stihovi pjesme *Jutarnje glose II.*: „Odakle? / Kamo? / Zašto? // Gle ružnih pitanja! // A gdje su odgovori? // Poezija sveder pita / pita pita i pita. // Hoće li jednom, / zar ne će što povikati?“

Dok stihovi pjesme *Gdje si više* „otrovnice, sva od slova“ markiraju stvaralačku krizu, nemoć jezika, pjesma *Nadena riječ* oživotvoruje pokušaje da se pjesničkim djelovanjem prevlada spoznajna ograničenost čovjeka i dokuči zaumno, ono što je „iza prhkih stvari“, iza fizičke determinacije:

Sliježe se na papir,
ili kamen, glinu,
u davnini.

⁵ Vlatko Pavletić, „Koromanova poetska montaža atrakcija“, *Izraz*, br. 6, Sarajevo, 1984., str. 426.

⁶ Usp. Ante Matijašević, „Nostalgija za izgubljenim jezikom“, u: Ante Matijašević, *Zatočenik knjige: Ogledi i kritike*, Naklada Jurčić, Zagreb, 1999., str. 96.

A od jutra, kad
zasvijetlilo je vrijeme,
ona tu još nije.

Nego u sjeni
iza prhljih tvâri,
što je, poput snijega,

bijela iznutra.

(*Nadena riječ*)

U cjelini *Kapi kišne* subjekt pjesničko djelovanje izjednačava s prirodnim fenomenom kiše implicirajući da su i jedno i drugo nestalni te da se ne mogu othrvati vremenu i njegovoj neumoljivoj sili, unatoč visinama (duha i svijeta) iz kojih su proniknuli:

Pale u rijeku iza kuće,
more u daljini,
zemlju oko njih.

Sišle na svijet,
bije,le,
riječi iz usta mojih.

Od vremena
branilo ih sunce.

(*Kapi kišne*)

Naslov cjeline *Usred tame koja svijetli* korespondira sa stihom pjesme *Na Tijelovo* iz zbirke *Na dan svega* („I nek lije slućena pjesma, / uvijek cijela, i sva od tmine / što se bijeli, u zaćetku“) u kojoj je sinergijom tmine i bjeline prevladan konflikt između mraka neznanja i svjetlosti koju unosi umjetnićko djelovanje što revitalizira pjesnikove artistićke preokupacije i pokušaje da njima transcendira prolaznost.

Koromanu ćesto događaji svakodnevice posluže kao materijal za pjesnićku građu pa je u pjesmi *Zagonetka ili hir zloduha* koja pripada knjizi *Na tom svijetu* osobno iskustvo ljutnje poslužio kao polazište za poetsku pređu. U

pjesmi se događaj minornoga jutarnjeg trenutka ljutnje metaforizacijom zapleo u epistemološku mrežu u kojoj se naslućuje pjesnikovo polemiziranje o mogućnostima istinite spoznaje koja se u pjesmi čini zagonetkom, kako sugerira naslov pjesme („Što znadem o pandži s neba? / Tek to da visi, i da se njiše.“). Ljutnju je izazvala stvaralačka kriza, pjesnička jalovost. Čovjek, pjesnik, nemoćan da svjesno i voljno dođe do spoznaje, banalno je prepušten slučajnosti. „Toliko sam ljut / što me vlaže ružni cjelovi slučaja“, ispovijeda lirski subjekt u posljednjoj strofi, „da bih otekao u pratitraje / Ruđera Boškovića / i ondje zastao / u prostoru koji ne postoji.“ Destrukcija doseže kulminaciju u rastakanju fizičkoga svijeta do potpune negacije svega pojavnoga. Vlatko Pavletić za Koromana kaže: „Koroman nije buntovnik, ni psovač, ali ni Job. Stišavajući afektivnu praskavost psovke i bunta prigušivačem lirskog eufemizma kao posljedicu čitamo ljupke lirske psovke“⁷. U pjesmi se može pronaći primjer takve psovke: „Sol mu zvjezdanu... / i travu s Jerihona!“, a slične se konstrukcije nalaze i u pjesmama zbirke *Sjaj i rana, Nepoznati* („rosa ga odnijela“), i zbirke *Svjetiljka od trnja*, pjesmi *S lopatom s metlom* („Da mu maglu s nakovnja / da mu trista mirisa“).

U pjesmi *U kasnu jesen* u recentnoj pjesničkoj knjizi subjekt će izreći: „Tko ih izmislili, / cvijeće mu ljubim“, što korespondira s Pavletićevim opisom „ljupke lirske psovke“ od koje se ni u posljednjoj knjizi nije posve odrekao, iako je evidentno smirio i takve suptilne naznake eksplicitnijih verbalizacija bunta pa je revolt u cjelini *Ne ljute se stvari na me* upokorio opisom „govoreći olujno, gle / kako se moja srdžba / uzdiže na vrh gora / nezamislivih, guta / lišće, zrak. // I kako rumeno je, od / tog, moje lice“. Pjesma izražava revolt („govoreći olujno“) lirskega subjekta zbog nemoći da dosegne puninu („gora nezamislivih“), a srdžba ga transponira u dimenzije u kojima se razotkriva „plahi sjaj“ duhovne emanacije:

Ljutim se ja na njih.
s čega mi je tako među
njima, suhim kao paprat,
svježim kao voda.

(*Ne ljute se stvari na me*)

⁷ V. Pavletić, „Koromanova lirska obasjanja i obajavanja“, *Forum*, br. 6, 1984., str. 1019.

5. Upitanost kao trajno stanje lirskoga subjekta

Upitanost kao trajno stanje lirskoga subjekta od početaka Koromanova pjesničkoga djelovanja ukazuje na permanentne duhovne pulsacije kojima se, amalgamom fizičke i duhovne dimenzije, pokušava premostiti gnoseološki problem. Zbirka *Svjetiljka od trnja* obiluje takvim frekventnim retoričkim upitima koji očituju nesigurnost lirskoga subjekta: *Mrtav* – „Ili smo možda prazni mi svi“, *Sjeme, stupnjevi* – „Zašto me i dalje mori / ova bura u srcu // ovaj nesnosni ponos?“, *Čestice* – „Pa kako da pjevam cjelinu?“, *Inje* – „Čega to ima u zipkim prstima?“, *Magla i prašnici* – „Što su to zapusi i čestice?“, *Češljevi, sjaj trunja u zupcima* – „mogu li / zabraniti svojim rukama / da obrle to drvo / i u njemu dave / dave / dave // vrat svega / i / vrat // Ničega?“, *Aureola* – „Što to čeka kilavo bunište?“, *Elegija za dugom V.* – „Još ste daleko / O gdje ste?“, *Jutarnje glose IV.* – „kako to da kapljica more, / da sin majku / ni jučer, / ni danas, / ni u vijeke vjekova // ne prepoznaje?“

Nerazjašnjenje ontološkoga problema verbalizirano retoričkim konstruktima konstanta je Koromanova pjesničkoga opusa, pa i posljednji stihovi zbirke *Bit ću negdje* završavaju upitom koji potvrđuje da se u procesu duhovnoga razlučivanja lirskoga subjekta očituje njegov inferioran status: „Bože, što sam proživio ovdje. / I što me čeka onamo, / u domu starom?“ Naslov posljednjega ciklusa, a ujedno i posljednje pjesme *Bio sam negdje* varijacija je i naslova cjelokupne zbirke *Bit ću negdje*, a prilog *negdje* se kao lajtmotiv neprestano umnaža implicirajući neodređenost čovjekove položajnosti u svijetu i njegovu inertnost u sublimiranju svoga postojanja, bez obzira na vremenski kriterij vlastite egzistencije. O istoj ideji rasuđuje i pjesma *Misleći o nečem*:

Oprao sam nogu.

Ali ne znam koju.

Pa moram opet, obadvije.

Što manje je smiješno

nego žalosno meni.

Sada, kada moguće je da ću

živjeti još ljeto koje.

I kad ne sjećam se više
 što sam time reći htio.

(*Misleći o nečem*)

Subjekt u pjesmi *Zašto mislim* racionalnom metodom pokušava dokučiti i razumjeti duhovnu istinu koja se ne oslanja na empirijski kriterij kao načelo jasne i razgovijetne spoznaje:

Da bi trava mogla znati
 jauče li ili šumi?

Kada kucnem po tjemenu
 da se čuje do onkraja?

Bez svog uma
 da žalostan bio ne bih?

(*Zašto mislim*)

Neodređene zamjenice i prilozi u pjesmama sinergijskim učinkom aktiviraju višeznačnost semantičkoga polja implicirajući ograničenost racionalnoga određenja kriterija istinitosti u prosudbi i vrednovanju elementarnoga konstituta stvarnoga svijeta:

I pitanje zadnje postaviti moram:
 Što će išta, igdje, ikome? Bio
 vjetar ili voda. Ikada. Zašto
 ne propadne sve?

(*Kad dogodi se meni*)

Ciklusi *Mi ćemo doći onamo* i *Bio sam negdje*, kako glasi i jedna pjesnička cjelina, potvrđuju da se na svim sintaktičkim i semantičkim razinama zbirke aktivira metaforičnost mjesnih priloga koji upućuju na permanentnu težnju lirskoga subjekta da odredi svoju položajnost, da joj poda legitimitet i da na temeljima vlastitoga suvereniteta potvrdi smisao života. Prilozi, najčešće neodređeni, iskaz su životne dezorijentiranosti subjekta te ograničenosti njegove percepcije, a njihova brojnost (*Moje kosti* – nekamo; *Novi um* – igdje, tamo; *Stotinu* – odovud, onamo; *U svijetu koji vidim* – odovud, odonud; *Za sve što jest* – bilo gdje, kamo, odovud, odonud; *Ispod sunca* – kamo; *Ukazalo se meni*

– ovdje; *Na početku* – ovdje; *Munja nakon munje* – tamo; *Uskoro* – onamo; *Pričao bih s tobom* – ovuda; *Doista* – negdje) sugerira da on, unatoč svim nastojanjima, ne uspijeva misaono kristalizirati svoju svrhovitost.

Zaključak

Predmetni svijet pjesama Veselka Koromana polazište je za suprotstavljanja fizičke i metafizičke perspektive iz koje lirski subjekt promatra život, a disparitet između tjelesnosti i duhovnosti od samih početaka pjesničkoga djelovanja prati dijakronijsku liniju razvoja pjesničkoga opusa te upozorava na metafizičke težnje lirskoga subjekta. Svijet i njegovi aksiomi u početnim pjesničkim fazama iniciraju unutarnja previranja lirskoga subjekta koji traga za kriterijima svoje egzistencije, a zakon tjelesnosti posredovan ženom i prirodom postaje strategijom za doseganje cjelovitosti, amnestirane od svega što može zasjeniti autentičnost devolucije fizičke u metafizičku dimenziju. U unutarnjim sukobljavanjima apatije i frenetičnoga ushita lirskoga subjekta fluktuiraju i latentna pozicija pjevanja koja u Koromanovu opusu povremeno ostvaruje njegovu cjelovitost očitovanu u jedinstvu sa svijetom, a povremeno, pak, subverzivni osjećaj dezorijentiranosti i inferiornosti zbog neumitne prolaznosti svoga fizičkoga entiteta.

Zbirka *Bit ću negdje* može se promatrati u kontekstu razvoja Koromanova opusa i svrstati u red pjesničkih knjiga posljednjega ciklusa koji je određen kozmičko-religioznim aspektima pjevanja. Motivi godišnjih doba i strana svijeta u pjesmama *Moje kosti* i *U kasnu jesen* nastavljaju verificirati premisu da se i u stvarnome svijetu generira snaga koja ima kapacitet nadvladati prolaznost i dokučiti vječnost koja lirskoga subjekta provocira kao permanentna slutnja. Naslovi cjeline *U svijetu koji vidim* i ciklusa *Glas koji čujem* ukazuju na čulni, auditivno-vizualni doživljaj fizičkoga svijeta te potvrđuju da su subjektu i dalje imanentni svijet i njegovi modeli koji određuju njegov identitet. Stoga će u pjesmi *Bio sam negdje* fizički realitet svoje egzistencije označiti sintagmom „zavičaj zemni“, no cjelina *Za sve što jest* potvrđuje pretpostavku da je umno nemoćno pred misterijem zaumnoga: „um se gubi, // duša pjeva.“

Koroman je svojim pjesničkim djelovanjem izgradio opus koji se pred recipijentom manifestira u organskoj cjelovitosti. Autentičnost pjesničkoga iskaza izdvaja Koromanovo pjesništvo iz već oformljenih pjesničkih kanona pa se

ono ne može promatrati u kontekstu nekoga pravca, stila ili pjesničke škole. Osobitost njegova poetskoga diskursa prepoznaje se u istančanom osjećaju za jezik i njegove pjesničke mogućnosti. Sintaktička polivalentnost ostvaruje se i u otklonu od rigidnih pravopisnih pravila, što svjedoče i pjesme *Ukazalo se meni* (u ničemu), *Misleći o nečem* (obadvije) i naslov cjeline *Iz ničega*. Umjesto standardnojezičnoga oblika neodređene zamjenice *ni u čemu* i *ni iz čega*, autor će hotimice načiniti normativni otklon da bi osnažio neodređenost leksema na kojemu gradi sugestivnost iskaza. Tako će i oblikom *obadvije* umjesto *obje* multiplicirati semantički potencijal na principu tautologijskoga modela.

Koromanova poezija demonstrira neposredni doživljaja svijeta i njegovih fenomena na razini elementarnih komprehenzija koje osvjetljavaju samu njegovu bit. Pjesnički govor oslobođen je od komunikacijskih očekivanja i cerebralne nadogradnje, a pjesnik istražuje arhetipski potencijal jezika mobilizirajući semantičke, zvukovne, etimološke i druge elemente u skladu sa svojim jezičnim i purističkim senzibilitetom. Koromanov se „purizam“ očituje u redukciji svega što je u govoru suvišno i artifično te u povratku jezičnim počelima i izvornim sintaktičkim i semiološkim potencijalima koje je uporabom kontaminirala jezična konvencija.

Veselko Koroman je pjesnik postmodernističkoga senzibiliteta koji se ne odriče svoga naslijeđa, ono je protkano u sve aspekte njegova umjetničkoga izričaja, ali mu pristupa fenomenološki propitujući njegov vrijednosni sustav, rudimentarnost i formu.

KOROMAN'S POETIC IDENTITY OF POETRY BOOK *BIT ĆU NEGDJE* IN THE CONTEXT OF HIS OWN POETIC TRADITION DEVELOPMENT

Abstract

The reception of Koroman's poetry changed due to reading habits, taste of time, influence of certain poetic schools, uniformity of critical thinking, distance from native Croatian literature and complex cultural and political circumstances, and will answer the question of how the horizon of expectations and aesthetic distance have been affected by changes in critical reception from the perception of Koroman as a native poet to contemporary readings that shed new light on Koroman as a metaphysical poet.

Previous researches on Koroman's poetry can be divided into those that systematically approach his poetics and attempt to discover language and versification features, and those that engage into his poetic work in the form of literary history essays, prefaces and articles for newspapers and magazines, but all confirm that Koroman's poetics asserted itself as a unique entity in terms of language and versification.

*In 2017, Veselko Koroman's poetic opus was collected in an edition that combines the 12 books of poetry already published with unlisted poem collections that were printed in magazines and other publications, in chronological order of their appearance. The reader's experience of the last book of poetry *Bit ću negdje*, in 2022, will examine the author's correspondence with his own work, exploring Koroman's poetics in the context of the present moment and establishing connections that measure its changes and complexifications, especially those in earlier collections of certified poetic passages that the poet recreates over and over again in a more recent collection of poems. This approach to Koroman's poetic substance will analyze poetic processes that either affirm its organic unity with his own literary tradition or deny its poetic canons, which will ultimately provide a better insight into the understanding of his poetry.*

Key words: *identity; Koroman; opus; reception; tradition.*